

EMBERSÉG ÉS MAGYARSÁG AZ IDŐ MÉRLEGÉN

1956. május

Ha nem is értek veled egyet,
az életem végéig fogok küzdeni,
hogy a véleményedet szabadon
kifejzhesd!

Voltaire

Lehetőségeink és feladataink reális kiértékelése olyan nagy érdeklődést keltett az emigrációban, hogy megelégedetten mondhatjuk, érdemes volt a vitát elkezdeni. Az évek múlásával nemhogy elmosódott volna bennünk Magyarország képe, inkább élestedt és a hazai változás csak keveseknél befolyásolja a véleményalkotást. Függetlenül a tényektől és az eseményektől, az emigráció többsége változatlanul abban a formában keresi vagy képzelel el a megoldást, ami az emlékeivel, az érzelmeivel és az érdekeivel tökéletesen egyezik. Meghatódottan ismerjük el az álmodozás jogát - a hazátlanok legfontosabb kiváltsága, - ugyanakkor meghökkentő és érthetetlen számunkra a vita során gyakran kitűzőt irrealitás.

Nyugati államférfiak megnyilatkozásait hallgatva, nyugati lapokat olvasva, nyugati barátainkkal beszélgetve nagyjából ugyanazt a diagnózist és receptet kapjuk Kelet-Europára. Egyetlen ország esetében

- 2 -

sem vonják kétségbe a háboru utáni demokratikus kurzusok jelentőségét és eredményeit, pontos és azonos dátumokkal jelzik a kommunista hatalomátvételt /nálunk 1947/ és a felszabadulás eshetőségei közül a háborut következeten kihagyják. A kommunizmusban a sztalini korszak és a post-Sztalin éra között ~~nagy~~ lényeges különbséget látnak és a vasfüggöny-mögötti fejleményeket egyöntetűen liberalizálódásnak minősítik, ami a Szovjet-Uniót rákényszerítheti, hogy a rabországokat végülis feladja. Pesszimiztikusan egy évtizedre ~~becsülik~~ ^{miniszter/} pl. Dulles külügyminiszter becsülik a folyamat tartamát, mások szerint a leigázott népeknek már nem kell ~~annyira~~ olyan sokat várni az önrendelkezésük biztosításáig.

Aligha tudjuk eltéríteni irányától a nyugati külpolitikát, helyesebb lenne tehát osztani ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ a békés felszabadulással kapcsolatos vélekedést, mintsem makacsul ragaszkodni a magunk elévültnek tetsző igazához. Egy kis népnek nem volna szabad az összes vasakat mindig egy nagy tűzbe tenni; minden tűzben kellene tartani egy vasat, hogy ^{ne maradjon} seminemű lehetősége ~~xxxxxxxxxxxx~~ kihasználatlanul. A jelenlegi hazai változás pozitív szemlélete és lehetőségeinek okos, célszerű kihasználása sem árthat a magyar ügynek. Ellenkezőleg, a, egyetlen dolog, amit ma csinálhatunk. A Látóhatár vitája során eleget vágták a fejünkhöz a

titóizmust, ~~de az azé, hogy a denunciaciók tisztában vannak a~~
~~lényegével és a jelentőségével,~~ teljesen negligálva azt a tényt, hogy
mi egy szabad és demokratikus Magyarországon jelöltük meg végső, el-
alkudhatatlan célunkat. A mások sokat emlegetett vádpont, az alálíci-
tálás ugyanolyan ^{felcserélt vagy követhetlenséget} ~~gonoszág és tudatlanság~~ árul el, de hát mi mást
várhattunk volna azoktól, akik a világpolitika és az emigráció labirin-
tusaiban eltévedtek és a riadalmukat azzal palástolják, hogy hangosan
kiabálnak vagy szitkozódnak.

Mielőtt az érdemleges választ megadnánk, úgy érezzük, kötelességünk köszönetet mondani azoknak, akik jóhiszeműségünket elismerték.
Nagy Ferenc helyesen mutatott rá, hogy az otthoniakat ~~xxx~~ azzal segíthet-
jük a legjobban, ha "azokban a nagy kérdésekben, amelyek ma és a kibon-
takozás esetén is, meghatározzák a magyar életet, legalább nagy rész-
leteiben megfogalmazzuk a magunk álláspontját". Jól esett olvasnunk
Auer Pál méltatását is: "A Látóhatár szerkesztői igen jó szolgálatot
tettek az emigrációnak, illetve az ügynek, amelyért az emigrációnak
dolgozni kell, amikor vitát indítottak az emigráció céljairól és mű-
ködési lehetőségeiről. Köszönjük Fenyő Miksa elismerését, hogy "mind-
kettőt /Borbándit és engemet/ az a mély meggyőződés" késztetett az

- 4 -

írásra, hogy "ami kritikát gyakorolnak, ami javaslatot tesznek, azt a magyar jövő érdekében teszik". Major Robert "nyílt állásfoglalásnak" tekinti a bevezető cikkeket a "demokrácia, a haladás mellett - ami az emigrációban eléggé ritka cselekedet". Falinay Ferenc szerint a "megnyilatkozások közül kiemelkedik Kovács Imre, illetőleg Borbándi Gyula cikke"; az utóbbit Ravasz Károly "bátornak" és logikusnak" tartja. A nemrég menekült Szabó Miklós ezt írta; "Aki ma homokbadugott fejvel stucc módjára viselkedik, az elvágja azt a cérnaszálnyi fonalat, ami még az otthoni magyarsághoz köti".

Igazolásunkra idéztük barátainkat és megértőinket, ami egy szabad országban, vagy egészséges funkcióju emigrációban nem volna szükséges, mert magától értetődőnek veszik, elismerik és tiszteletben tartják a ~~szabad~~ sajtó- és gondolatszabadságot. A mi esetünkben a denúciálás oly nagyfoku volt, hogy a kenyérünket és a státuszunkat is veszélyeztette, ezért vagyunk kénytelenek a szokatlan gesztussal gondoskodni a védelmünkéről.

És itt politikai hitvallásunk két alaptételét kinyilatkoztatjuk;

1. A szabad véleménynyilvánítást a demokrácia elengedhetet-

len feltételének, az emberi együttélés legfontosabb biztosítékának tekintjük és a gyakorlásában nem hagyjuk korlátozni magunkat. Nem azért jöttünk el a kommunista diktatúrából, hogy az igazi demokrácia szellemétől és módszereitől irtozó, jobboldali emigránsok szabad földön vitassák el tőlünk ezt a jogot, amelyért ezentúl is minden áldozatra készek vagyunk.

2. A vita a demokrácia értelme és lényege. A ~~demokrácia~~ parancsuralmi rendszerektől éppen az különbözteti meg, hogy/a kérdéseket kivitatják és a döntést többségi határozattal hozzák. Ehhez az elvhez továbbra is ragaszkodunk és igazságnak csak azt fogadjuk el, aminek a kivitatásában részünk volt, érveinket érvekkel ~~győzték~~ és meggyőzték, hatástalanították és meggyőzték, nem ~~meg~~ legyőzték kezelnek bennünket. Ha pedig nekünk van igazunk, azt oly természetesen veszik tudomásul, ~~ami~~ ^{ami} a kultúrtársadalmak ^{ban} ~~szó-~~ ^{szó-} ~~politikai~~ ^{politikai} ~~szó-~~ ^{szó-} Egy/trend meghatározásáért ne azonosítsanak senkit a trenddel, a vélekedést ne vegyék azonosnak a tettel, ne kiáltsanak mindjárt hóhér után, amiért valaki az övéktől eltérő következtetésekre jut!

Fejtegéseink nyomán keletkezett vihar megértéséhez ~~minden~~ feltétlenül szükséges a háttérrel megrajzolni. Mindjárt a XX. pártkongresszus után, ami hallatlan izgalmakat keltett az egész világon, azt

- 6 -

javasoltam Varga Bélának, ^{az} MNB elnökének, hogy hívjunk össze egy konferenciát a helyzet kiértékelésére. Beszélgetésünk során teljes megértést ~~tanúsítottak~~ és nagy érdeklődést tanúsított az ügy iránt. Közöltem vele, hogy nem kellene ~~felt~~ tisztára politikai jelleget adni a megbeszéléseknek, inkább a szakszerűséget, a hozzáértést, mint a pozíciót nézzük.

Előterjesztettem egy névsort, amelyet barátaimmal ~~meggyógygondoltam~~ ^{gondoltuk} állítottam ~~össze~~ össze. A következőket ~~ajánlottam~~ meghívni; Nagy Ferenc, Barankovics István, Peyer Károly, Pfeiffer Zoltán, ^{és} Bakách-Bessennyey György végrehajtóbizottsági tagok; Horváth Barna, Kovács Árpád, Varga Andor, Halasi-Kun Tibor, Jávor ^{Juhász Vilmos} Egón ^{és} Rézler Gyula egyetemi, ill. főiskolai tanárokat, Szent-Iványi Sándor unitárius püspököt, ^(Eszterhás György) Medey István, Sz. Szabó Pál és Palinay Ferenc v. képviselőket; Bokor Bélát, a Nemzetközi Parasztunió igazgatóját; Gróf Révay Istvánt; ~~Juhász~~ Major Robert, Pisky Frigyes, Gombos Gyula és Gábor Robert írókat, ill. közgazdasági szakértőket. Nagy Ferencet akartam felkérni elnöknek, magamat vitavezetőnek ajánlottam.

Varga Béla azt felelte, hogy legjobb lenne a kérdést négyesben megbeszélni, s a legközelebbi alkalomra, ha jól emlékszem, március 4.-re, Nagy Ferencet és Barankovics Istvánt is meghívta ebédre a Bizottmányi

irodába. Utolsónak érkeztem és előhúztam a zsebemből a Szülőföldünk c. hazacsalogatási rádiadás egyik lejegyzett hirmagyarázatát, amelyben tendenciozusan idézte at, — Földes Papp Károly ~~szókat~~ a Látóhatár-beli tanulmányom~~ait~~.
(*Forrás: hírlomban régi (vagyis új) írás*)
mondván, hogy így kell megszólaltatni az otthoniakat. Később B. I. azt állította, én ~~mondta~~ hogy dicsekedtem, holott ~~szókat~~ én élcelődésnek szántam a megjegyzés~~em~~ számának alaposan megpirosceruzázott Sulzberger-cikke fekvő, amelyben néhány elmarasztaló kitétel ~~kiemelték~~ volt az emigránsokról. "Elszakadtak az eseményektől", vagy valami ilyesféle. B. I. azt mondta, ez a legaljasabb támadás az emigráció ellen, én igazat adtam a Times cikkirójának; az ebéd rossz ómenekkel kezdődött, s nem is tudtunk megegyezni. Arra kérdésre, hogy miféle konferenciát akarok rendezni, azt ~~mondta~~ feleltem, olyat, amit Amerikában nagyon szeretnek, ~~panel-t~~ panel-t... "Vagyis ankétot!" ~~szólt~~ - szólt közbe Parankovics /a legtöbbet mi beszéltünk, később veszekedtünk/. Akárminek nevezzük, ~~a lényeg a fontos, lényeg a fontos~~ *mitől tartunk,* hogy szakszerűen és rugalmasan értékeljük ki a fejleményeket. Itt belegabalyodtunk annak megvitatásába, hogy mit közöljünk előre a meghívottakkal? Én azt mondtam, hogy csak annyit közöljünk velük, ami a dolog megértéséhez szükséges különben kézi könyvekkel és lexikonokkal megrakottan érkeznek és napokig ülhetjük körül a konferencia-asztalt. Három kérdésre összpontosítsuk a

- 8 -

figyelmünket; 1. Változás, vagy taktika? 2. Ha változás, mi benne a realitás? 3. Hogyan használjuk ki a lehetőségeket? Akkor naivan azt gondoltam, ennyi untág elég egy jóltájékozott emigránsnak, s mindenki úgy értelmezi a szavaimat, ahogy kell.

Barankovics körülményesebb és részletesebb kiértékelésre gondolt.

Először is téma-körök szerint akarta csoportosítani a vitát, pl. a XX. pártkongresszus és az agrárkérdés, a XX. pártkongresszus és az ifjúság, ... az ipar, ... a női helyzet, stb. ^{Aztán} ^{inkább} Arra gondolt, hogy ~~inkább~~ előadás-sorozatot kellene tartani, ^(mint ankétot.) ^(könnyedebb formához) Én ~~az ankétokhoz~~ ragaszkodtam, mert az időt sürgetőnek találtam és ~~az ankétokhoz~~ az ankét anyagát sokszorosítottan kiadásra szántam, - az emigráció tájékoztatására. Két felfogás ütközött, a megegyezés lehetetlen volt és eléggé ~~hosszú~~ borsos hangulatban elváltunk.

Ami utána következett, az a legfantasztikusabb történet, aminek valaha is részese voltam. Villámgyorsan elterjedt a híre /nem tudom, kinek a jóvoltából/, hogy én a Bizottmányt puccsal át akartam venni. Az egész ankét csak arra lett volna jó, hogy csoportosítsam a progresszív erőket, a Végrehajtóbizottságot kész helyzet elé állítsam, titóista programom elfogadtassam és Magyarországot ~~Belgrád alá~~ Belgrád alá soroljam. Még ma is meg kell dörzsölni a szemem, hogy ébren vagyok-e, amikor a híres-

telések alapján összerakott képet magam előtt látom. Ebben a gyanakvó ~~és~~ atmoszférában jelent meg a ~~és~~ "Kijózanult emigráció" c. cikkem és a félreértésekre hajlamos emigrációnk azonnal igazolást látott benne a feltételezéseire. A kommunisták szolgálatában, Budapest utasítására tönkre akarom tenni a Nemzeti Bizottmányt, ezért irtam, hogy mindnyájunk mandátuma lejárt. Ujból felzengett a korus; Infiltráció, polarizáció, likvidáció! Vagyis benyomulni a Bizottmányba (ezt a megbizatást még kilenc-
éve kaptam, amikor eljöttem otthonról), megbontani egységét (ez csak néhány éves ^{feladatom} ~~szolgálat~~) és felrobbantani (a végső cél)! Szegény Borbándi Gyula nem is sejtette, amikor a cikkét megírta, hogy az ördöggel cimborál; rá is huzzák a vizes lepedőt azonnyomban...

És most tessék védekezni!

Nem védekezem, nics értelme. Olyen vádak ellen nem is lehet védekezni. Nehány megjegyzésem azonban lenne. Én nem azt irtam, hogy az MNB tagjainak a mandátuma járt le; én azt irtam, általánosságban, hogy a mandátumunk lejárt. Ezt úgy érzi az ember. Én sohasem akartam felrobbantani az MNB-t; ellenkezőleg, egyike voltam azoknak, akik a leghevesebben védtem mindenféle jobboldali támadással szemben és ^{file} a jogfolytonosságot ~~is~~ az 1946. I. tc. rendelkezésein, mint a legalitás alapja, ~~és~~ az egész negyvenöt-negyvenhetes demokráciára kiterjesztettem. Azt, hogy az összetételét

- 10 -

(Egyéni véleményem és hogy)
 nem tartom szerencsésnek, ~~XXXXXXXXXX~~ a tevékenységét bizonyos mértékig
 kritizáltam, jogom és kötelességem, különben nem nevezhetem magamat a
 magyar nép által megválasztott képviselőnek. Auer Fáival vallom, hogy
 megbízatás helyett a kötelességeinkről ^{beszéljünk inkább} ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ és
 azoknak a feladatoknak az elvégzés~~éért~~ ^{érdekében,} amelyekre az emigráció vállalko-
 zott, még jobbá, még hatásosabbá, még eredményesebbé kell~~ene~~ tenni a
 Bizottmány munkáját.

A legfontosabb feladatnak a helyes tájékozódást és a lehetőségek
 gyors és azonnali kihasználását tartom. A ~~haza~~ változásról vitatkozha-
 tunk, a vitát nem fejezhetjük be, még~~ha akarjuk~~ ^{akkor} sem, ^{ha sikerül,} mert az élet nem
 áll meg, a fejlődés ^{nem tartózkodhat fel,} ~~meg~~ ^{meg} tovább a maga útján, s a közel jövő, vagy
 a történelem dönti ^{el,} ^{magát} ^{el,} hogy kinek volt igaza. ^{Addig is azonban dolgozzunk;} ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ ^{u. Bizottmányt} az emigráció legjobb erőinek bevonásával
~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ ^{alkalmassá} tegyük ~~képessé a Bizottmányt~~
~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ hivatása teljesítésére! ~~XXXXXXXX~~

KOVÁCS IMRE